

## IZVORNI ZNANSTVENI RAD

Davor D U K I Ć (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

ddukic@ffzg.unizg.hr

# OD BAROKNE *PJESNIČKE SLIKE* DO BAROKNOG *OPISA*: DISERTACIJA ZORANA KRAVARA I NJEZINA TISKANA INAČICA

Primljeno: 7. svibnja 2025.

UDK 821.163.42(091)\*16/17\*-1

82(091)-05Kravar, Z.

DOI: <https://doi.org/10.22210/ur.2025.069.1/04>

Zoran Kravar obranio je 23. lipnja 1977. godine doktorsku disertaciju pod naslovom *Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu*. Tri godine poslije na temelju te disertacije objavio je knjigu *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu* (1980), poznatiju, prema neslužbenom naslovu na njezinim koricama, kao *Barokni opis*. U radu se prikazuju terminološke, sadržajne i kompozicijske razlike između disertacije i knjige, iznosi Kravarov model analize baroknog opisa, a raspravlja se ukratko i o odnosu tog dijela Kravarova opusa prema njegovu kasnijem proučavanju starije hrvatske književnosti te o recepciji i utjecaju *Baroknog opisa* među domaćim književnim povjesničarima.

**Ključne riječi:** Zoran Kravar, barokni opis, pjesnička slika, strukturalizam, poetološki pristup

59

Članak o Zoranu Kravaru u *Hrvatskoj enciklopediji* započinje ovom rečenicom: “Studij komparativne književnosti i filozofije završio je 1972. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je 1977. i doktorirao tezom *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu* (1980)”. Riječ je vjerojatno o varijaciji rečenice koja se na istom mjestu i s istim informacijama pojavljuje u članku u *Krležijani*, a preuzeta je i u popratnom tekstu na izložbi u predvorju Knjižnice Filozofskog fakulteta u vrijeme održavanja kolokvija posvećenog uglednom i prerano preminulom književnom znanstveniku (Uljanica i duhovi: Znanstveni kolokvij u spomen na Zorana Kravara /1948–2013/, Zagreb, 1. i 2. prosinca 2023). Ta rečenica jasno upućuje na to da je Kravar obranio disertaciju 1977. te ju pod istim naslovom objavio tiskom 1980. godine. Godine su točne, ali informacija je u bitnom dijelu ipak pogrešna. Naime, Kravar je 1977. obranio disertaciju pod naslovom *Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu*, a tri godine poslije objavio

je knjigu koja na omotu nosi naslov *Barokni opis* a na naslovnom listu naslov koji navode izdanja Leksikografskog zavoda "Miroslav Krleža": *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu*.

\*

O genezi Kravarove disertacije ponešto se može saznati na temelju dokumenata iz Arhiva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.<sup>1</sup> Sveučilišni asistent Zoran Kravar predao je 10. kolovoza 1975. Vijeću Odjela za jezike i književnosti Filozofskog fakulteta dokument označen kao "[P]rijava doktorske disertacije". U dokumentu Kravar navodi da za šest dana odlazi na odsluženje vojnog roka, a kako je prijava očigledno predana u vrijeme kolektivnog godišnjeg odmora, službeno je zaprimljena tek 18. rujna. U njoj podnositelj moli Vijeće da mu odobri rad na doktorskoj disertaciji naslova *Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu*, navodi kako je temu odabrao u dogovoru s prof. dr. Milivojem Solarom, da je na disertaciji radio tijekom protekle školske godine te ju planira predati u jesen 1976. godine, dakle nakon povratka s odsluženja vojnog roka. Molbi je Kravar priložio biografiju, bibliografiju, nacrt disertacije te 15 objavljenih radova, koji, naravno, nisu pohranjeni u Arhivu. U "Nacrtu disertacije", dokumentu na nešto manje od dvije i pol strojno pisane stranice, Kravar obrazlaže važnost predložene teme i prikazuje kompoziciju disertacije. Za problematiku ovog priloga važniji je prvi dio tog dokumenta, pa se ovdje citira u cijelosti:

U radnji "Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu" (dalje u tekstu SPS) analizira se stotinjak slikovitih tekstualnih fragmenata iz lirskih, epskih, lirsko-epskih i dramskih djela hrvatskih pjesnika sedamnaestoga i osamnaestoga stoljeća. Temeljne metodološke poticaje dobiva SPS od nekih ranijih književnoteoretskih istraživanja posvećenih problemu pjesničke slike (Pongs, Bachelard, Killy), kao i od nekih egzaktno organiziranih istraživanja baroknoga stila (Wölfflin, Spitzer). Na stanovit je način radnja potaknuta i člankom R. Bogišića o slikovitim elementima u djelima hrvatske renesanse (isp. *Umjetnost riječi*<sup>2</sup>, XIV/1970, br. 1–2). Ipak, različito nego u Bogišića, u njoj se više pazi na tradicionalno, literarno podrijetlo analiziranih slikovnih motiva, a manje na

<sup>1</sup> HR-FFZG-1 Dokumentarno gradivo Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1.21. Postdiplomski studij u Zagrebu, 1.21.4. Disertacije

<sup>2</sup> Kurzivirane riječi iz citata u dokumentu su označene podcrtavanjem. Inače taj rad Rafo Bogišić započinje konstatacijom o dominantnoj literarnoj konvencionalnosti idealnog krajolika pastorage, pozivajući se na H. R. Curtiusa, a u nastavku donosi rezultate svoje potrage za iznimkama u hrvatskoj renesansnoj književnosti, nekonvencionalnim opisima u kojima se očituje "individualni, posve lični doživljaj prirode" (Bogišić 1970: 32). U tom su katalogu mjesto našli fragmenti iz opusa

njihovu eventualnu korespondenciju s aspektima geografske i povijesne stvarnosti hrvatskih kulturnih sredina onoga vremena.

Čitava se radnja temelji na pretpostavci o višestrukoj korisnosti proučavanja barokne pjesničke slike. Ta se pretpostavka daje lako obrazložiti. Analiza slikovitih motiva u djelima Gundulića, Bunića, Kavanjina, Đorđića, Kanižlića i ostalih naših sećentista i setećentista otkriva najprije evropske literarne tradicije na koje se oslanja hrvatska barokna književnost. Pjesničke slike baroknoga tipa bez iznimke su topičke naravi, one se prenose iz djela u djelo, iz epohe u epohu, pa će se u SPS brzo i relativno točno identificirati one tradicije s kojima hrvatski barok, preko svoga slikovnog inventara, uspostavlja kontinuitet i odnos duhovnoga zajedništva. S druge strane valja imati na umu da su tradicionalni *topoi* ulazili u barokne tekstove stilistički modificirani. Stoga precizan analitički uvid u strukturu barokne pjesničke slike pomaže da se shvati i struktura baroknoga pjesničkog izraza u cjelini. Pritom se pružaju široke mogućnosti uspoređivanja i razlikovanja baroknih slikovnih uzoraka od tematski analognih i funkcionalno srodnih renesansnih, klasicističkih ili romantičkih pjesničkih slika.

Baroknu pjesničku slikovitost doktorand Kravar vidi dakle kao relativno autonoman književni sustav, utemeljen na literarnoj tradiciji, a ne na načelu oponašanja stvarnog svijeta, kao poetički samosvojnu premda "tematski analognu i funkcionalno srodnu" drugim stilsko-periodizacijskim sustavima pjesničke slikovitosti.

Na sjednici Vijeća održanoj 29. studenog 1975. imenovano je dvočlano povjerenstvo u sastavu izv. prof. dr. M. Solar i izv. prof. dr. Rafo Bogišić koje je trebalo utvrditi ispunjava li Zoran Kravar uvjete za stjecanje doktorata znanosti i može li se odobriti predložena tema disertacije. Izvještaj su podnijeli 11. siječnja 1976. na četiri strojno pisane stranice. U dužem prvom dijelu pohvalno se prikazuju najvažniji dotad tiskani Kravarovi radovi, ponajviše u međuvremenu objavljena knjiga *Studije o hrvatskom književnom baroku* (1975), dok se u drugom sažima "Nacrt disertacije" i donosi pozitivan zaključak.

Izvještaj o disertaciji na četiri i pol strojno pisane stranice podnijelo je 25. travnja 1977. godine povjerenstvo u sastavu red. prof. dr. M. Solar, red. prof. dr. Franjo Švelec i doc. dr. Pavao Pavličić. Pored sažetog prikaza sadržaja i kompozicije disertacije u izvještaju se ističe njezina književnoznanstvena važnost te iznosi, većim dijelom pozitivna, kritička ocjena. U posebnom dokumentu s tabličnim prikazom podataka o Kravarovoj disertaciji vidljivo je da je predana 18. veljače 1977, da je spomenuti izvještaj u njoj prihvaćen na sjednici Vijeća 1. lipnja te

godine te da je obrana, pred istim povjerenstvom koje je disertaciju i ocijenilo, održana 23. lipnja. S *obrane* disertacije sačuvan je strojno napisan protokol te vlastoručno pisana pitanja članova povjerenstva.<sup>3</sup> Dokument kojim dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu Milivoj Sironić promovira Zorana Kravara na stupanj doktora znanosti izdan je 11. srpnja 1977. godine.

\*\*\*

Usporedbom disertacije i knjige lako se utvrđuje da Zoran Kravar nije samo termin *pjesnička slika* zamijenio terminom *opis*, nego je temeljni istraživački koncept "pjesničke slike" zamijenio konceptom "opisa", što je za posljedicu imalo znatnije prerade teksta u sadržajnom i kompozicijskom smislu. Doduše, Kravar je već u prvom dijelu disertacije, u poglavlju "Tri temeljna značenja termina 'slika' u retorici i poetici", zaključio kako je precizno i održivo samo treće značenje kojim se označavaju tekstovi ili dijelovi tekstova u kojima dominira opisna govorna perspektiva, značenje koje u retorici pokrivaju termini *hypotyposis* (približno "nacrt") i *evidentia*. Prva dva značenja termina *slika*, koja se odnose na estetički shvaćenu cjelinu teksta u skladu s maksimom *ut pictura poesis*, odnosno na pjesničku figuru koju u Aristotelovoj retorici označava termin *eikon* ("usporedba") Kravar dakle odbacuje kao neprecizne i/ili suviše. Tek u tom kontekstu razumljivo je digresivno i pomalo polemičko uvođenje termina/koncepta "pjesnička slika" u knjigu iz 1980. Kravar naime u njezinu uvodu obrazlaže zašto taj pojam ne bi smio biti

<sup>3</sup> Ovdje se donosi prijepis te rukopisne stranice:

Pitanja

- 1) Upotreba i "apsolutna" vrijednost pojmovnog aparata stare retorike. Odnos između retoričkog aparata i pojma strukturalne lingvistike.
- 2) Problem "prenošenja" pojmovne aparature u radnji na druge oblasti književnoteoretskog istraživanja.
- 3) Problem razina na kojima se određuje pojam pjesničke slike.

Milivoj Solar

1. Primjenjivost rezultata Vaših istraživanja na istraživanje periodizacije u starijoj hrvatskoj književnosti.
2. Primjenjivost na proučavanje odnosa starije hrvatske prema talijanskoj.

F. Švelec

1. Sudbina kontekstualno nevezane pjesničke slike u hrvatskoj književnosti i mogućnosti njezinoga proučavanja.

Pavličić

nadređen pojmu opisa, a implicitno i zašto nije primjeren grafi koju on istražuje: koncept "pjesnička slika" uspostavljen je tek početkom XIX. stoljeća, istodobno s napuštanjem klasične retorike i dominacijom novog ključnog pojma za shvaćanje književnosti, a to je 'kreativna mašta' (njem. *Einbildungskraft*) (1980: 15). Kravar dakle i izborom varijante istraživačkog koncepta želi naglasiti dubinu epohalne granice između predmoderne i moderne zapadne književne kulture.

Zašto je uopće potrebno isticati to, u osnovi razumljivo traganje mladog književnog znanstvenika za preciznijim i analitički produktivnijim istraživačkim konceptom, čak i kad se ono događa nakon obranjene disertacije? Ponajprije zato što je riječ o jednom od rijetkih domaćih filologa koji su vlastitu kreativnost usmjevali na teorijsko-metodološka polazišta istraživanja teksta, a ne na istraživanje samo, potaknuto i provedeno uz pomoć etabliranih, gotovih ili blago prerađenih istraživačkih koncepata. Štoviše, i Kravar doktorand svjestan je svoje istraživačke pozicije, bolje reći (samo)svjesno je izabire, pa u "Uvodu" disertacije tvrdi kako za njegovu analizu nema gotovog teorijskog modela i zato ga je potrebno stvoriti sada i ovdje. Na istom mjestu napominje kako mu je važniji teorijski aspekt istraživanja (u disertaciji "slikovitost", poslije u knjizi "opisnost"), dok je korpusno ograničavanje na hrvatsku književnost određenog stila i perioda (barok) praktične naravi, pri čemu se provlači teza da hrvatska barokna književnost bitne poetičke odrednice dijeli s drugim nacionalno-jezičnim baroknim književnostima. Tu primarno teorijsku usmjerenost disertacije istaknuli su i njezini ocjenjivači M. Solar, F. Švelec i P. Pavličić u svom službenom "Izvještaju". U samom njegovu uvodu, u prvom pasusu, stoji:

[O]snovna [je] tema [disertacije] književnoteoretska analiza pjesničke slikovitosti u djelima hrvatskih baroknih pjesnika, a u načinu obrade polazi [se] od utvrđivanja književnoteorijskog pojma pjesničke slike, da [bi se] preko analize reprezentativnih uzoraka tekstova [došlo] do zaključaka koji se odnose kako na opće zakonitosti strukturiranja barokne pjesničke slikovitosti tako i na specifičnosti hrvatskog baroknog pjesništva.

To naglašavanje teorijskog aspekta disertacije, pa i namjera da on u njoj bude dominantan vjerojatno su povezani i s karijernim planom mladog književnog znanstvenika, kojemu je trajno radno mjesto trebalo biti (i bit će) na Katedri za teoriju književnosti Odsjeka za komparativnu književnost. U tom se kontekstu može razumjeti i izdvajanje neslužbenog naslova na korice knjige: *Barokni opis* (kao takav).<sup>4</sup>

<sup>4</sup> Pritom je zanimljivo da katalogi Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Knjižnica grada Zagreba Kravarovu knjigu iz 1980. ne bilježe naslovom s

Kompozicijsko-sadržajne razlike između disertacije i knjige mogu se ocrtati ovim tabličnim prikazom:

|                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Zoran Kravar, <i>Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu</i> (doktorska disertacija), Zagreb 1977.</b>                                                                                                                                   | <b>Zoran Kravar, <i>Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu</i>, Zagreb 1980.</b> |
| Predgovor (1–6)                                                                                                                                                                                                                                               | /                                                                                                    |
| Uvod (7–14)                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                      |
|                                                                                                                                                                                                                                                               | Uvod (5–16)                                                                                          |
| <b>I. dio: Teoretski problemi analize pjesničke slike u hrvatskim baroknim tekstovima (15–59)</b>                                                                                                                                                             | <b>[I.]<sup>5</sup> Teoretski problemi proučavanja književnog opisa (17–54)</b>                      |
|                                                                                                                                                                                                                                                               | 1) Opis i književni opis (17–28)                                                                     |
| 1) Tri temeljna značenja termina "slika" u retorici i poetici (15–34)<br>a) Slika kao pojmovno određenje cjeline pjesničkoga teksta (16–21)<br>b) Slika u značenju "pjesnička figura" (21–27)<br>c) Slika kao <i>hypotyposis</i> ili <i>evidentia</i> (27–34) | 2) Problem književnog opisa u retorici i poetici (28–39)                                             |
| 2) Struktura pjesničke slike (34–46)<br>a) Slikovitost kao jezično konkretan kvalitet (36–41)<br>b) Mogućnost klasifikacije pjesničkih slika (41–46)                                                                                                          | /                                                                                                    |
| /                                                                                                                                                                                                                                                             | 3) Struktura književnog opisa (39–51)                                                                |
| 3) Model analize barokne pjesničke slike (46–57)                                                                                                                                                                                                              | /                                                                                                    |
| 4) Izbor tekstova (57–59)                                                                                                                                                                                                                                     | 4) Izbor tekstova (51–54)                                                                            |
| <b>II. dio: Pjesnička slika kao komponenta veće tekstualne cjeline (60–121)</b>                                                                                                                                                                               | <b>[II.] Opis kao komponenta veće tekstualne cjeline (55–96)</b>                                     |

njezina omota, dok se u nekim stručnim tekstovima koji navode tu knjigu neslužbeni naslov s omota zna pojaviti kao pravi (primjerice u Pavličić 1983, 1988; Fališevac 1988, 1991, 1994; Jembrih 1991).

<sup>5</sup> Glavna poglavlja knjige nisu označena rimskim brojkama, nego su grafički istaknuta, naslovom u verzalu i većem fontu na novoj početnoj, desnoj stranici.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1) Položaj pjesničke slike u hrvatskim baroknim tekstovima (60–87)<br>a) Introduktivne pjesničke slike (61–73)<br>b) Ekskurzivne pjesničke slike (73–84)<br>c) Konkluzivne pjesničke slike (84–87)                                                                                                                                    | 1) Položaj opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (55–75)<br>a) Opisi u introduktivnom položaju (56–65)<br>b) Opisi u ekskurzivnom položaju (65–73)<br>c) Opis u konkluzivnom položaju (73–75)                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 2) Odnos između pjesničke slike i njezina konteksta u hrvatskim baroknim tekstovima (87–111)<br><br>a) Metonimički vezane pjesničke slike (97–105)<br>b) Metaforički i antitetički vezane pjesničke slike (105–111)                                                                                                                   | 2) Odnos između opisa i njegova konteksta u hrvatskim baroknim tekstovima (75–87)<br>a) Opozicija između opisnoga teksta i njegova konteksta (76–82)<br>b) Kontinuitet između opisa i njegova konteksta (82–87)                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 3) Zaključna razmatranja (111–121)                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 3) Općenito o pojavi kontekstualno vezanoga opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (87–96)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>III. dio: Teme pjesničkih slika u hrvatskim baroknim tekstovima (122–159)</b>                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>[III.] Teme opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (97–118)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 1) Pregled tema metonimički vezanih pjesničkih slika u hrvatskim baroknim tekstovima (123–136)<br><br>a) Pjesničke slike s vremenskim podatkom (123–126)<br>b) Pjesničke slike s prostornim podatkom (126–132)<br><br>c) Dinamički koncipirane pjesničke slike (132–135)<br>d) Klasifikacija tema metonimički vezanih slika (135–136) | 1) Podjela opisa u hrvatskim baroknim tekstovima po temama (97–110)<br>a) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake (98–104)<br><i>i) Opisi s vremenskim podatkom (98–101)</i><br><i>ii) Opisi s prostornim podatkom (101–104)</i><br>b) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa) (104–107)<br>c) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji predikata (107–110)<br>2) Tematska klasifikacija opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu (111–112) |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>2) Topička narav i tradicionalno podrijetlo metonimički vezanih slika (137–150)</p> <p>a) Topička narav i tradicionalno podrijetlo slika s vremenskim podatkom<sup>6</sup> (138–144)</p> <p>b) Topička narav i tradicionalno podrijetlo slika s prostornim podatkom (144–148)</p> <p>c) Topička narav i tradicionalno podrijetlo dinamički koncipiranih slika (148–150)</p> | <p><b>[V.] Tradicionalno podrijetlo tematskih elemenata opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (139–158)</b></p> <p>1) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake (140–152)</p> <p>a) Tradicionalno podrijetlo opisa s vremenskim podatkom (140–148)</p> <p>b) Tradicionalno podrijetlo opisa s prostornim podatkom (148–152)</p> <p>2) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa) (152–155)</p> <p>3) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji predikata (155–158)</p> |
| <p>3) Sustav metonimički vezanih slika u hrvatskim baroknim tekstovima (150–156)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p><b>[III.] 3) Tematski svijet hrvatskoga baroknog opisivanja u cjelini (112–118)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p>4) Teme metaforički i antitetički vezanih slika u hrvatskim baroknim tekstovima (156–159)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>/</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <p><b>IV. dio: Leksik pjesničkih slika u hrvatskim baroknim tekstovima (160–192)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p><b>[IV.] Leksik opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (119–137)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p>1) Leksik metonimički vezanih pjesničkih slika (161–175)</p> <p>a) Leksik pjesničkih slika s vremenskim podatkom (161–168)</p> <p>b) Leksik pjesničkih slika s prostornim podatkom (168–173)</p> <p>c) Leksik dinamički koncipiranih slika (173–175)</p>                                                                                                                    | <p>1) Leksik pojedinih vrsta opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (120–131)</p> <p>a) Leksik opisa s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake (120–128)</p> <p>b) Leksik opisa s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa) (128–130)</p> <p>c) Leksik opisa s tematskom jezgrom u funkciji predikata (130–131)</p>                                                                                                                                                                                                                                        |

<sup>6</sup> U tekstu *signalom*, u sadržaju *podatkom*.



|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>2) Tradicionalno podrijetlo leksičkih elemenata metonimički vezanih pjesničkih slika (175–183)</p> <p>a) Tradicionalno podrijetlo leksičkih elemenata u slikama s vremenskim podatkom (175–178)</p> <p>b) Tradicionalno podrijetlo leksičkih elemenata u slikama s prostornim podatkom (178–182)</p> <p>c) Tradicionalno podrijetlo leksičkih elemenata u dinamički koncipiranim slikama (182–183)</p> | <p><b>[V.] Tradicionalno podrijetlo tematskih elemenata opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (139–158)</b></p> <p>1) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake (140–152)</p> <p>a) Tradicionalno podrijetlo opisa s vremenskim podatkom (140–148)</p> <p>b) Tradicionalno podrijetlo opisa s prostornim podatkom (148–152)</p> <p>2) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa) (152–155)</p> <p>3) Tradicionalno podrijetlo opisa s tematskom jezgrom u funkciji predikata (155–158)</p> |
| <p>3) Nedoslovni elementi u leksiku metonimički vezanih pjesničkih slika (183–190)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p><b>[IV.] 2) Figurativni elementi u leksiku baroknog opisa (131–135)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p>4) Leksik metaforički i antitetički vezanih pjesničkih slika (190–192)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>/</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <p>/</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p>3) Zaključne primjedbe o leksiku hrvatskoga baroknog opisa (135–137)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>V. dio: Sintaktička struktura pjesničke slike u hrvatskim baroknim tekstovima (193–231)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p><b>[VI.] Sintaktička struktura opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (159–186)</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p>1) Sintaktička struktura metonimički vezanih pjesničkih slika (196–210)</p> <p>a) Sintaktička struktura pjesničkih slika s vremenskim podatkom (196–201)</p> <p>b) Sintaktička struktura pjesničkih slika s prostornim podatkom (201–208)</p> <p>c) Sintaktička struktura dinamički koncipiranih pjesničkih slika (208–210)</p>                                                                        | <p>1) Sintaktička struktura pojedinih vrsta opisa u hrvatskim baroknim tekstovima (162–173)</p> <p>a) Sintaktička struktura opisa s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake (162–169)</p> <p>b) Sintaktička struktura opisa s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa) (169–170)</p> <p>c) Sintaktička struktura opisa s tematskom jezgrom u funkciji predikata (170–173)</p>                                                                                                                                                                            |

|                                                                                                                   |                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2) Sintaktička struktura metaforički i antitetički vezanih pjesničkih slika (210–212)                             | /                                                                                             |
| 3) Općeniti zaključci o komponenti prostornosti u pjesničkoj slikovitosti hrvatske barokne književnosti (212–231) | 2) Doživljaj prostora u opisima hrvatskih baroknih pjesnika (173–186)                         |
| /                                                                                                                 | <b>[VII.] Opisi s nedoslovnom tematskom jezgrom u hrvatskim baroknim tekstovima (187–193)</b> |
| Zaključak (232–250)                                                                                               | Zaključak (195–210)                                                                           |
| Bilješke (251–276)                                                                                                | /                                                                                             |
| Bibliografija (277–283)                                                                                           | /                                                                                             |
| /                                                                                                                 | Bilješka o piscu (211)                                                                        |
| /                                                                                                                 | Kazalo imena (213–215)                                                                        |

Već se površnom usporedbom mogu uočiti neke općenite razlike: čvršća kompozicija disertacije razrađenim obročivanjem njezinih dijelova, s više navedenih primjera i uopće nešto opširnijim tekstom. Knjiga u odnosu na disertaciju sadržava sve oblike promjena: sažimanja, proširenja, izbacivanja i dodavanja teksta te vrlo naglašene stilske izmjene, pa se ni za jedan naslovljen dio knjige ne može tvrditi da je u potpunosti preuzet iz disertacije (što bi mogla sugerirati usporedna tablica).

I dok bi se navedene promjene mogle objasniti razlikama između dvaju tipova tekstova – disertacije koja ima za cilj demonstrirati doktorandovu znanstvenu akribiju te misaono-istraživačku sistematičnost i znanstvene knjige namijenjene nešto širem stručnom čitateljstvu, pa zato kompozicijski jednostavnije i sadržajno pregnantnije – terminološke promjene zadiru u samu srž autorova teorijsko-metodološkog pristupa. Već istaknuta i djelomice objašnjena zamjena temeljnog istraživačkog koncepta, "pjesničke slike" "opisom", rezultirala je znatnim sadržajnim razlikama prvog dijela knjige u odnosu na prvi dio disertacije. Druga promjena na terminološkoj razini, povezana s prvom, ali teže uočljiva, izazvala je manja tekstna preslagivanja, no u ovakvom tipu rasprave ne smije se zanemariti. Kravar naime u disertaciji na čak 37 mjesta rabi pojam "imaginizam", najčešće s atributima *barokni*, odnosno *hrvatski barokni*, ali pojedinačno i s drugim dodatnim oznakama: *pjesničke generacije*, *srednjovjekovni*, *sedamnaestostoljetni*, *epski*, *"proljetni"*,

*renesansni, tradicionalni, Jerolima Kavanjina*. Na nekoliko se mjesta "imaginizam" eksplicitno određuje kao *sustav*, čime se dodatno učvršćuje njegov status (barem sekundarnog) teorijsko-istraživačkog koncepta. U knjizi Kravar potpuno odustaje od tog pojma, najčešće jednostavnim ispuštanjem, rjeđe zamjenskim terminima, proizašlima iz novog temeljnog koncepta: *opisivanje* (6x), *opisivačka tehnika* (4x), *opis* (3x). U međuvremenu nastalo nepovjerenje prema tom tematološki ambicioznom konceptu očituje se i u odnosu prema sekundarnoj literaturi: u knjizi se tako više ne spominju I. A. Richards (*Coleridge on Imagination*, 1950) i M. Bowra (*The Romantic Imagination*, 1961), koji su doduše i u disertaciji našli mjesto tek u bilješkama i popisu literature, dok je od trojca koji je već u "Nacrtu disertacije" istaknut kao svojevrsno metodološko polazište (H. Pongs, *Das Bild in der Dichtung*, I, 1927; G. Bachelard, *La poétique de l'espace*, 1957; W. Killy, *Wandlungen des lyrischen Bildes*, 1956) u knjizi izostavljen samo francuski teoretičar, a preostala su dvojica, zajedno s C. D. Lewisom (*The Poetic Image*, 1948) i R. Tuve (*Elizabethan and Metaphysical Imagery*, 1947), inkorporirana tek u kritičku raspravu o konceptu "pjesnička slika" (Kravar 1980: 36–38). Istini za volju, valja napomenuti da je i u disertaciji primjetan kritički odnos prema shvaćanju "pjesničke slike" i slikovitosti u tih autora, što upućuje na promjene Kravarovih teorijsko-metodoloških stajališta već u razdoblju između sastavljanja "Nacrta disertacije" i njegova ostvarenja.

U disertaciji razrađena tročlana podjela "pjesničkih slika" prema tematskom kriteriju – pjesničke slike s *vremenskim podatkom*, s *prostornim podatkom* i *dinamičke* – modificirana je u knjizi ne samo u terminološkom nego i u klasifikacijskom pogledu. Prve dvije kategorije iz disertacije supsumirane su pod kategoriju "opisa s tematskom jezgrom u funkciji *priloške oznake*"; dio druge kategorije iz disertacije izdvojen je u knjizi u posebnu kategoriju – "opis s tematskom jezgrom u funkciji *subjekta (agensa)*", dok je treća kategorija preimenovana u "opis s tematskom jezgrom u funkciji *predikata*". To je, naravno, za posljedicu imalo znatne kompozicijske razlike između dvaju tekstova od trećeg dijela disertacije i knjige do petog dijela disertacije odnosno šestog dijela knjige.

U prvom poglavlju drugog dijela disertacije uvedena tročlana podjela "pjesničkih slika" prema kompozicijskom kriteriju na *introduktivne*, *ekskurzivne* i *konkluzivne* zadržana je i u knjizi u analognoj podjeli "opisa". S druge strane, u knjizi se gotovo u potpunosti odustalo od dvočlane podjele "pjesničkih slika" prema kriteriju povezanosti slike i konteksta na "metonimički" i "metaforički i antitetički vezane pjesničke slike", koja se uvodi u drugom poglavlju drugog dijela disertacije, a zatim analitički provodi u njezinu trećem, četvrtom i petom dijelu. U knjizi je na odgovarajućem mjestu, velikim dijelom na temelju istih primjera i

dijelova teksta iz disertacije, uvedena dihotomija *opozicije* i *kontinuiteta* "između opisnog teksta i njegova konteksta", pri čemu pojam "kontinuiteta" odgovara prethodnom pojmu "metonimije". Ta dihotomija, opet za razliku od disertacije, nije u knjizi prisutna u daljnjem klasifikacijski organiziranom izlaganju. "Metaforički i antitetički vezanim pjesničkim slikama" Kravar je i u disertaciji posvetio vrlo malo prostora, i to, kako je upravo spomenuto, u različitim dijelovima teksta (II.2.b; III.4; IV.4; V.2). Oni su, preoblikovani i sintetizirani te pod terminološkom oznakom *opisa s nedoslovnom tematskom jezgrom*, ušli u posljednji dio knjige prije "Zaključka" ([VII.] Opisi s nedoslovnom tematskom jezgrom u hrvatskim baroknim tekstovima, 187–193), što se opet može razumjeti u kontekstu težnje za preglednosti, jasnoćom i jednostavnošću izlaganja u knjizi, ali ponajprije kao postupak pojačanog isticanja kontekstualne vezanosti hrvatskog baroknog opisa, pa se sva odstupanja od tog obilježja okupljaju na jedno mjesto i kao svojevrsne iznimke sažeto obrađuju na kraju analitičkog dijela rasprave.

I pored svih tih terminoloških, sadržajnih, kompozicijskih i stilskih promjena treba istaknuti iznenađujući stupanj podudarnosti dvaju "Zaključaka". Razlike se naime svode tek na manja proširenja u knjizi, stilske i terminološke izmjene te na samo nekoliko različitih citiranih primjera iz analizirane građe pri karakterizaciji opisa pojedinih hrvatskih baroknih pisaca.

\*\*\*

U bibliografiji radova Zorana Kravara objavljenih u razdoblju od formuliranja teme disertacije do tiskanja njezine prerađene inačice (Pavličić 2015: 27–28) samo su dvije rasprave, obje objavljene 1975. godine, u kojima autor analizira pjesničku slikovitost/opisnost, pa su u tom smislu relevantne za problematiku ove studije. Svakako je važnija akribična analiza pjesme Ljube Wiesnera "Blago večer" (Kravar 1975a). U njoj se termin *pjesnička slika* – bilo u tom obliku ili u izvedenicama poput *slikovni detalj*, zatim s variranim, konkretnijim pridjevskim određenjem (primjerice *pejzažistička slika*) ili u eliptičnoj formi, naprosto kao *slika* – javlja 47 puta, što je u skladu s kasnije dovršenom disertacijom, ali i s Kravarovim još kasnijim povezivanjem tog termina s modernim pjesništvom. U apstraktnijim značenjima u istoj se raspravi rabi i pojam "opisa", bilo u terminima *opis* te *opisni fragment/motiv / detalj opisa* (ukupno tridesetak puta), a još češće s pridjevskim određenjem (primjerice *opisna perspektiva*), ili u glagolskoimeničkoj varijanti "opisivanje". Od tih razumljivih i neproturječnih terminoloških varijacija možda su zanimljivija neka druga autorova analitička polazišta. Kravar i ovdje relativizira

referencijalno značenje pjesničkog (književnog) opisivanja krajolika te upućuje na epohalnu mijenu književnog opisa od romantizma nadalje, ali i na povijesne razlike unutar moderne epohe: romantizam/postromantizam/simbolizam, u koji se uključuje i Wiesnerova lirika. Kao i u objema inačicama disertacije autor i u ovoj raspravi ističe dihotomiju *asocijativne* i *sintagmatičke* vezanosti motiva (slikovnih detalja) te u analizi primjenjuje sintaktičko-gramatičke kategorije: *subjekt – predikat – priloška oznaka* (uglavnom mjesna), koje su prisutne i u disertaciji, ali će čvršći terminološki status zadobiti tek u knjizi.

U raspravi "Metaforika Đorđićevih 'Uzdaha Mandalijene pokornice'" (Kravar 1975b: [103]–171), koja predmet analize dijeli s disertacijom, uočljivi su tek tragovi Kravarove tadašnje metodologije u istraživanju barokne pjesničke slikovitosti, bez primjene razvedenijeg analitičkog instrumentarija. Naime autor se na tri mjesta u tom tekstu poziva na H. Pongsa, a u analizi Đurđevićevih metaforičkih usporedbi učestalo rabi termin *pjesnička slika* (*ibid.*: 168 i d.).

\*

Tiskom objavljena knjiga treba se smatrati izrazom posljednje autorove volje, a disertacija samo prethodnom varijantom konačnog teksta. Stoga će se ovdje – nakon sažetog upućivanja na najvažnije terminološke, sadržajne i kompozicijske razlike između dvaju tekstova – napokon, opet na maksimalno pregnantan način, ocrtati Kravarov teorijsko-istraživački model za barokni opis. Poželjna kvaliteta takvih modela trebala bi biti razmjerna jednostavnost i usustavljenost (odsutnost protuslovlja) kojima se s jedne strane omogućuje obuhvat velikog korpusa razno-likih tekstova, a s druge preciziranje bitnih razlika unutar korpusa, tj. njegova klasifikacija prema relevantnim kriterijima.

Prema Kravarevoj definiciji opis je "nadrečenična cjelina utemeljena na prostorno-metonimičkoj povezanosti jedinica značenja", koje jedinice mogu biti cijele rečenice ili njihovi dijelovi (Kravar 1980: 24–25). Predmetni korelat opisa je prostorna pojava, u neknjiževnom opisu to je sam predmet, dok u književnom opisu predmetni korelat ima vrijednost znaka (*ibid.*: 27). Književni je opis, osobito u predmodernu doba, nesamostalan: smisao mu daje najbliži kontekst, tj. najbliže tekstno okružje (*ibid.*: 41 i *passim*). U značenjskom pogledu opis prema tekstnom okružju može biti u odnosu opozicije ili kontinuiteta, a prema kompozicijskom kriteriju, s očekivanim poetičkim i semantičkim reperkusijama, treba razlikovati opise u introduktivnom položaju (na početku teksta), ekskurzivnom (pri njegovoj sredini) i konkluzivnom (na kraju teksta). U tematskom pogledu svaki se opis sastoji od tematske jezgre kojoj je označitelj leksička jedinica, a označeno "pojam

ili predodžba kakve prostorno egzistentne i ujedno kompleksne pojave" (*ibid.*: 46) te od njoj podređenih leksičkih jedinica koje se pak s pripadajućom tematskom jezgrom mogu povezivati asocijativno (dubinski, predgramatički, na temelju prostorno-metonimičkih relacija) ili sintagmatski (gramatičkim vezama), pri čemu je potonje karakteristično za barok (*ibid.*: 48–50). Temeljna klasifikacija u Kravarovu modelu analize baroknog opisa jest tročlana funkcionalna podjela njegovih tematskih jezgri. Dakle, tematska jezgra baroknog opisa može biti:

- a) u funkciji priloške oznake, pri čemu se razlikuju: a1) vremenski podatak (doba dana ili godišnjeg doba), a2) prostorni podatak (krajolik ili gradovi/građevine/utvrde);
- b) u funkciji subjekta/agensa (vanjski izgled likova: žena ili naoružanih muškaraca);
- c) u funkciji predikata (dinamizirani opisi; u retorici se preporučuju: izgradnja grada, ratni prizori, prirodne katastrofe i svečanosti; s potonjom kategorijom Kravar u hrvatskoj baroknoj književnosti povezuje pastoralni kompleks).

Tematsku klasifikaciju opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu Kravar u knjizi donosi u shematskom prikazu, opet kao ponešto pojednostavljenu varijaciju analogne sheme u disertaciji. Ovdje se te dvije sheme uspoređuju u paralelnom tabličnom prikazu, pri čemu se ovaj put prednost (lijeva strana) daje knjizi:

72

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>I) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji priloške oznake</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) Opisi s vremenskim podatkom <ol style="list-style-type: none"> <li>a) Opisi koji izvješćuju o dobima dana</li> <li>b) Opisi koji izvješćuju o dobima godine</li> </ol> </li> <li>2) Opisi s prostornim podatkom <ol style="list-style-type: none"> <li>a) Opisi krajolika</li> </ol> </li> <li>b) Opisi gradova i građevina</li> </ol> <p>II) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji subjekta</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) Opisi muških likova</li> <li>2) Opisi ženskih likova</li> </ol> | <p>I) Pjesničke slike s vremenskim podatkom</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) pjesničke slike s podatkom o godišnjim dobima</li> <li>2) pjesničke slike s podatkom o dobima dana</li> </ol> <p>II) Pjesničke slike s prostornim podatkom</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) slike krajolika ili topografije <ol style="list-style-type: none"> <li>a) <i>locus amoenus</i></li> <li>b) <i>locus horridus</i></li> </ol> </li> <li>2) slike gradova i građevina</li> <li>3) slike osoba ili prozopografije <ol style="list-style-type: none"> <li>a) slike ženskih osoba</li> <li>b) slike muških osoba</li> </ol> </li> <li>4) slike životinja, biljaka i neživih predmeta</li> </ol> |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                     |                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| III) Opisi s tematskom jezgrom u funkciji predikata | III) Dinamički koncipirane pjesničke slike                                                                       |
| 1) Opisi ratnih prizora                             | 1) slike s epskom tematikom (bojevi, oružani sukobi itd.)                                                        |
| 2) Opisi pastoralnih prizora                        | 2) slike s pastoralnom tematikom (plesovi, zabave, kupanje itd.)                                                 |
| 3) Opisi prirodnih nepogoda (1980: 111)             | 3) slike u kojima su nosilac dinamike životinje                                                                  |
|                                                     | 4) slike u kojima su nosilac dinamike atmosferske i topografske pojave (oluje, nepogode, katastrofe) (1977: 136) |

Bitne terminološko-klasifikacijske promjene koje se očituju u gornjoj usporednoj tablici već su raspravljene, pa ovdje tek treba istaknuti da se o tradicionalnim tipovima krajolika – *locus amoenus* i *locus horridus* – često raspravlja u knjizi, ali ih se ne izdvaja u klasifikaciji, dok se i u disertaciji tvrdi kako su opisi životinja, biljaka i neživih predmeta rijetki u hrvatskoj baroknoj književnosti (Kravar 1977: 127).

Tipološko-žanrovsku raznolikost analizirane književne građe autor ne ignorira – mjestimice uvažava trijadu književnih rodova, a češće ističe dihotomnu razliku: narativni tekstovi (epovi u užem značenju riječi) / “reflektivno usmjereno izlaganje” (primjerice religiozne poeme).

Na netom ukratko opisan analitički model Kravar, kako je već istaknuto, ima autorsko pravo. Gdje treba tražiti njegovo nadahnuće, kad već nije riječ o preuzimanju ili varijaciji nekog postojećeg modela? Kravarov model inspiriran je dvama vremenski udaljenim, ali metodološko-teorijski srodnim nizovima znanja. Prvi čini (pred)renesansna filološka trijada – retorika, gramatika i poetika – iz petočlanog skupa disciplina *studia humanitatis*. Kravar tako u knjizi višekratno diskutira o shvaćanju opisnosti u antičkoj retorici i poetici, dakle u korpusu znanja koja su bila reaktualizirana i u razdoblju iz kojega potječu analizirani hrvatski književni tekstovi, pa se ta mjesta u knjizi mogu smatrati rezultatom nužne, minimalne, povijesno-kulturnim kontekstom uvjetovane poetološke konceptualizacije književne povijesti (Kravar 1980: 8, 28–34, 105, 108–109, 111).<sup>7</sup> Drugi niz znanja

<sup>7</sup> Antička povijest kao dio *studia humanitatis* iz razumljivih razloga nije bila važna za Kravarovu analizu, no isto se ne može tvrditi za moralnu teologiju, koju bi svakako valjalo uključiti u ambicioznije ili potpunije tumačenje nekih analiziranih tekstova (Kavanjinova *Povijest vandelska*, Đurđević *Uzdasi Mandalijene pokornice*, Kanižlićeva *Sveta Rožalija*). Za plauzibilan odgovor na pitanje o razlozima izostanka ranonovovjekovne moralne teologije u Kravarovu kritičkom aparatu



dolazi iz autorove suvremenosti, a čine ga lingvistički orijentirana poetika/teorija književnosti (R. Jakobson, J. Lotman, R. Barthes, H. Weinrich) te lingvistika teksta (W. U. Dressler, J. Silić).<sup>8</sup> To pojačano oslanjanje na lingvistički orijentiranu poetiku vidi se i u promjeni nomenklature opisa: *priloška oznaka*, *subjekt* i *predikat* umjesto dominantno tematološki orijentirane klasifikacije pjesničkih slika u disertaciji s ključnim oznakama *vrijeme*, *prostor* i *dinamika*. Treba ovdje istaknuti da Kravar krajnje štedljivo citira sekundarnu literaturu, i to uglavnom u prvim, izrazito teorijsko-metodološki usmjerenim dijelovima knjige, što je u skladu s više puta istaknutom autorovom teorijskom samosviješću i kreativnošću.

\*\*\*

Ima li Kravarova knjiga i književnopovijesnu vrijednost, unatoč deklarativnoj teorijskoj usmjerenosti? Simptomatično je da autor izbjegava iznijeti potpun popis analiziranih tekstova, pa se taj korpus može rekonstruirati isključivo bilježenjem u knjizi spomenutih autora i naslova. S tim u skladu izostaje i statistička metoda, premda ju je analitički model omogućavao i premda joj Kravar u cjelini svog znanstvenog opusa nije bio posve nesklon.<sup>9</sup> Umjesto toga pojavljuju se aproksimativne procjene o tome da je neka pojava opisnosti česta, dominantna ili izostavljena u hrvatskoj baroknoj književnosti ili nekom njezinu segmentu.

74

analize baroknih tekstova trebalo bi detaljnije istražiti razvoj njegovih istraživačkih interesa za idejne slojeve književnog teksta. Oni su u knjizi o baroknom opisu izostali, ali desetak godina poslije analizirajući djelomice iste tekstove Kravar će razmatrati slavenofilstvo i druga politička značenja te antitetički svjetonazor Gundulićeva *Osmana*, kontrafaktičko ugrofilstvo Kanavelićeva *Svetog Ivana biskupa trogirskog i kralja Kolomana*, stalešku uvjetovanost *Obkruženja Beča grada* Petra T. Bogašinića, duhovnu konzervativnost Kanižlićeve *Svete Rožalije* i sl. (Kravar 1991).

<sup>8</sup> Kompatibilnost tih dvaju tipova znanja istaknuta je i u pitanjima M. Solara na obrani disertacije (usp. bilj. 3). U traženju teorijsko-metodološke inspiracije važno je primijetiti Kravaru reakciju na recentnu tekstno-lingvističku literaturu: njegov fakultetski kolega Josip Silić obranio je disertaciju *Organizacija vezanog teksta: (lingvističko-stilistički pristup nadrećeničnom jedinstvu brvatskoga književnoga jezika)* 1975. godine (kao knjigu pod naslovom *Od rečenice do teksta: /teoretsko-metodološke pretpostavke nadrećeničnog jedinstva/* objavio ju je tek 1984), dok je knjiga bečkog lingvista Wolfganga Ulricha Dresslera *Einführung in die Textlinguistik* objavljena 1972. godine.

<sup>9</sup> Naravno, ne iznenađuje autorova primjena statističkih metoda u versološkim istraživanjima, primjerice u raspravama "Jedanaesterac (August) Tina Ujevića" i "O prijevodnom jedanaesteru Mirka Tomasovića i šire" u knjizi *Tema "stih"* (Zagreb 1993) te u svim raspravama/dijelovima knjige *Stih i kontekst* (Split 1999). No statističke obrade segmenata ili pojedinih aspekata dužih književnih tekstova, svojevrsne *Stichproben*, javljaju se već u *Studijama o hrvatskom književnom baroku* (Kravar 1975b: 46, 123), kao i u njemačkoj sintezi o hrvatskom književnom baroku (Kravar 1991: 108).



Književnopovijesni zaključci koje iznosi Kravar mogu se razvrstati prema kriteriju općenitosti na tri razine:

- a) Najapstraktniji zaključci o opisu u hrvatskoj baroknoj književnosti. U tu kategoriju ulaze temeljni zaključak o kontekstualnoj povezanosti hrvatskog baroknog opisa (Kravar 1980: 195; Kravar 1977: 232–233), zatim postavka o njegovoj trojakoj normiranosti: tradicionalnom retorikom te domaćom i stranom tradicijom (Kravar 1980: 87–90, 195), kao i tvrdnja o tematskoj i leksičkoj konvencionalnosti hrvatskog baroknog opisa, koji stanovitu posebnost postiže uglavnom u sintagmatičkom povezivanju svog leksika (*ibid.*: 118, 137, 197–198).
- b) Komparativistički uvidi o tradicijskoj povezanosti opisa u hrvatskoj baroknoj književnosti s djelima antičkih i talijanskih pisaca (Homer, Vergilije, Dante, T. Tasso, G. Chiabrera, G.-B. Marino, P. Bembo i dr.) (*ibid.*: 139–158).
- c) Karakterizacije opisa u pojedinim književnim opusima hrvatskih pisaca XVII. i XVIII. stoljeća u “Zaključku” knjige (*ibid.*: 199–203). Tako Kravar uočava da Dživo Gundulić ima tematski najraznovrsnije opise; kod Dživa Bunića opisi izostaju; opisi Junija Palmotića sažeti su i kliširani; kod Jakete Palmotića Dionorića prevladavaju dinamički opisi, ali izostaju opisi krajolika; Petar Kanavelić voli “kitnjaste” kronografije, a Antun Gleđević nokturalne; opisi Ignjata Đurđevića osobito su stilski elegantni, a Jerolima Kavanjina neobični i zanimljivi te se među njima prvi put pojavljuju i oni koji se temelje na iskustvu, a ne isključivo na retoričkim i poetičkim klišeima; Antun Kanižlić već prihvaća i nebarokne tradicije opisivanja, primjerice u glasovitom opisu kupanja slavuja u *Svetoj Rožaliji*.

Iz navedenog se kataloga primjećuje kako se Kravar ne libi ni estetskih prosuđivanja baroknih opisa, štoviše, pri kraju knjige upravo ističe estetski vrijedne primjere u Gundulićevu *Osmanu*, Đurđevićevim *Uzdasima* i Kavanjinovoj *Povijesti vandelskoj* (207–210), a knjigu završava komentarom efektne Kavanjinove sestine u kojoj se splitski pisac narugao tradicionalnom pjesničkom personificiranju nebeskih tijela, postupku koji obilježava velik dio korpusa što ga je proučio Kravar.

\*

Kao što se zaključci disertacije i knjige nisu u bitnome razlikovali, jednako se za pristup u dvjema inačicama Kravarova monografskog prikaza rezultata analize pjesničke slikovitosti / opisa hrvatske barokne književnosti može reći da je u osnovi isti. Kravarov bi se književnoznanstveni *procédé*, u najapstraktnijem smislu,

mogao označiti kao "kreativni teorijsko-metodološki minimalizam" – na temelju relativno malog broja hijerarhijski ustrojenih vlastitih analitičkih koncepata i termina istražuje se zaokružen skup tekstova. Stoga su i male promjene u određenju i rasporedu analitičkih kategorija rezultirale znatnim sadržajnim i kompozicijskim razlikama knjige u odnosu na disertaciju, ali bez bitnijih spoznajnih posljedica. Riječ je dakle o izrazito imanentnom (formalnom, tekstualističkom) pristupu čiju pripadnost klasičnoj strukturalističkoj paradigmi nakon svega iznesenog u dosadašnjem tijeku rasprave ovdje nije potrebno posebno dokazivati.<sup>10</sup> I premda je Kravar svoje istraživanje držao u osnovi književnoteorijskim, iz današnje se perspektive ono prije može smatrati književnopovijesnim, točnije poetološkim. Kravar naime na određenom nacionalnom književnom korpusu (hrvatskom) koji povezuje nadnacionalno obilježje (barok) analizira univerzalni/nadžanrovski tip diskurza (opis) te istovremeno učvršćuje pretpostavke o epohalnim poetičkim razlikama (u tom se kontekstu očigledno i dogodila zamjena koncepta "pjesnička slika" konceptom "opis", primjerenijim ranonovovjekovnoj/predmodernoj epohi) i prikazuje nacionalne književno-poetičke specifičnosti, uključujući i karakterizacije pojedinih pjesničkih opusa.

76

Od pri početku ove rasprave spomenutog dogovora mentora i doktoranda o temi doktorske disertacije do objavljivanja tiskom rezultata istraživanja prošlo je šest godina (1974–1980). I u idućih petnaestak godina Kravar se bavio istraživanjem istog korpusa – hrvatske književnosti XVII. i XVIII. stoljeća, no najčešće s naglaskom na *baroku*, dakle na onom nadnacionalnom obilježju koje je u disertaciji i knjizi iz 1980. godine bilo sporedno. U međuvremenu Kravar je učvrstio svoje selektivno određenje baroka kao nadnacionalnog figuralnog stila u zapadnoj književnosti nakon 1600. godine.<sup>11</sup> Postavlja se pitanje uolikoj su mjeri spoznaje iz *Baroknog opisa* uključene u kasniji Kravarov istraživački rad? Odgovor je najbolje potražiti u sintetskom prikazu hrvatske barokne književnosti, dakle knjizi koja ima primarno književnopovijesnu orijentaciju – *Das Barock in der kroatischen Literatur* (1991). Na svoju desetak godina stariju knjigu o baroknom opisu Kravar se u bilješkama njemačke sinteze o hrvatskom književnom baroku eksplicitno poziva samo na dva mjesta,<sup>12</sup> oba puta s napomenom o mogućnosti detaljnijeg informiranja o dotičnoj problematici u hrvatskoj knjizi: o preciziranju razlike između baroknog i postbaroknog opisivanja krajolika potaknutog Đurđe-

<sup>10</sup> U tekstu disertacije nalazi se četrdesetak, a u knjizi pedesetak pojavnica s osnovom *strukturna-*

<sup>11</sup> Definitivno u raspravi "Književnost 17. stoljeća i pojam 'barok'" (Kravar 1988), što i sam potvrđuje u tekstu "Barok u slavonskoj književnosti" (Kravar 1993: 127).

<sup>12</sup> U indeksu imena pogrešno se navodi samo jedno samospominjanje.

viševim *Eglogama*, odnosno o neprikladnosti dvostruko rimovanog dvanaesterca za realizaciju baroknih stilskih postupaka na primjeru Kanižličeve *Svete Rožalije* (Kravar 1991: 187, 323). Još je manje povezanosti između dviju knjiga ondje gdje bi se te veze najprije očekivale: u obradama tekstova koji pripadaju zajedničkom analiziranom korpusu. Ne samo da Kravar u sintezi o hrvatskom književnom baroku bira sasvim druge primjere/citate nego se i onda kad je riječ o opisima krajolika, doba dana ili nekog lika, ne koristi više analitičkim instrumentarijem i uvidima iz svoje knjige o baroknom opisu, već uglavnom usmjerava analitičku pozornost na baroknu figuralnost.<sup>13</sup>

U studijama objavljenima u knjizi *Nakon godine MDC* (1993) Kravar će se samo na jednom mjestu pozvati na svoju knjigu iz 1980, i to u raspravi "Barok kao potonulo kulturno dobro",<sup>14</sup> vezano za jedan kronografski opis iz knjige *Pisni duhovne različne* što ju je priredio i 1805. objavio splitski kanonik Matija Čulić (Kravar 1993: 189).

\*\*\*

Recepcija Kravarove knjige o baroknom opisu u stručnim krugovima bila je u vrijeme njezina izlaska, ako je suditi prema broju prikaza/recenzija, umjereno intenzivna. Pošlo mi je za rukom pronaći četiri takva teksta. Jedva da je spomena vrijedna kratka zabilješka o knjizi u časopisu *Most/Bridge* na engleskom jeziku koju je potpisao Anđelko Novaković (1980), s potpuno zbunjujućim prijevodom riječi *opis* (*narrative!*). Ante Stamać (1981) u relativno kratkoj recenziji u *Umjetnosti riječi* uspio je biranim metajezikom parafrazirati Kravarov metodološki pristup, uz zaključne pohvale "minucioznoj i preciznoj analizi odabranih primjera [...] dosljedno izvedenim zaključcima, koji uključuju i odgovarajuće estetičke sudove" te "suverenom i pregnantnom stilu pisanja, kojim se Kravar (kao i dosad) svrstava u prvorazredne pisce", dodajući naposljetku i nekoliko kritičkih primjedbi: nedefiniranost temeljnih pojmova poput "značenja" i "referencije" te zanemarivanje lirskih mjesta u opisu (Stamać 1981: 61) – Stamać naime čitav Kravarov analizirani korpus označava kao *epski*. U trobroju riječkih *Dometa* iz 1983, posvećenom baroknoj književnosti, prikaz Kravarove knjige objavio je P. Pavličić, najmlađi

<sup>13</sup> Za potrebe ove studije uspoređeni su primjeri iz povijesnih epova – Gundulićeva *Osmana*, Palmotić–Dionorićeva *Dubrovnik ponovljenog* i Kanavelićeva *Svetog Ivana biskupa trogirskog i kralja Kolomana* – te iz Đurđevićevih *Uzdaha Mandalijene pokornice*.

<sup>14</sup> Izvorno objavljena u časopisu *Croatia* 26–27 (1987), 169–186, tj. u zborniku *Obdobje baroka u slovenskom jeziku, književnosti in kulturi*, ur. A. Skaza, Ljubljana 1989, 35–47.

član povjerenstva na obrani autorove disertacije. Bez kritičkih tonova, isključivo pohvalno Pavličić prikazuje i Kravarovu metodologiju i rezultate njegove analize te u skladu s time ističe ne samo književnoteorijsku (pojam pjesničkog opisa) nego i književnopovijesnu vrijednost knjige koja je "otvorila nove vidike na način postojanja, međunarodni kontekst i poetiku hrvatskih baroknih pjesničkih tekstova" (Pavličić 1983: 178).<sup>15</sup> Naposljetku, Dunja Fališevac je sljedeće godine u novosadskom *Zborniku Matice srpske za slavistiku* objavila opsežan prikaz koji opisuje poglavlje po poglavlje knjige, s brojnim citatima i zaključnom pohvalom njezinu i književnoteorijskom i književnopovijesnom doprinosu (Fališevac 1984).

\*

78

Na temelju nepotpunog istraživanja smije se pretpostaviti da je Kravarova knjiga o baroknom opisu i u kasnijem književnopovijesnom proučavanju starije hrvatske književnosti ostavila umjereno vidljiv trag. U zborniku *Književni barok* (1988) na nju se pozvalo troje autora: P. Pavličića na to je navela tematizacija tradicionalne dihotomije književnih krajolika *locus amoenus/horridus* (1988: 64), Živu Benčić postupak personificiranja književnih prirodnih pojava kod M. V. Lomonosova (1988: 236), dok je D. Fališevac citiranjem Kravarove knjige kao cjeline potkrijepila tvrdnju "da su opisi koji se u *Osmanu* javljaju barokni i po strukturi i po uključenosti u okolni kontekst" (1988: 252). U tri godine mlađem zborniku *Hrvatski književni barok* Kravarovu knjigu navodi samo dvoje autora – Nikica Kolumbić i D. Fališevac – i to u oba slučaja posve općenito, kao izvor znanja o opisu u baroknom epskom tekstu (Kolumbić 1991: 43; Fališevac 1991: 195, isto u Fališevac 1997: 125).

Kravarovom se knjigom poslužio i Alojz Jembrih u pokušaju da dokaže pripadnost pjesama gradišćanskohrvatskog protestantskog pisca Grgura Mekinića baroku. Autor je čak preuzeo elemente Kravarova modela analize opisa te neke njegove izabrane primjere (velikim dijelom nebarokne) koje je supostavio Mekinićevima, no riječ je o tematskoj i funkcionalnoj podudarnosti, ali ne i o baroknom stilu (1991: 169–172). U raspravi o stilu barokne epike D. Fališevac još se jednom

<sup>15</sup> Pavličić prikaz započinje pohvalom prve Kravarove knjige *Studije o hrvatskom književnom baroku* (1975), najprije njezinoj "preglednoj i sustavno zasnovanoj metodologiji", a zatim i "posve modernom shvaćanju hrvatske barokne književnosti kao perioda". Potonje implicira i za knjigu koju prikazuje, što se u njoj doista i eksplicitno iznosi na jednom mjestu, na kojem se Kravar poziva upravo na Pavličićev rad "Barok kao razdoblje starije hrvatske književnosti", objavljen u *Umjetnosti riječi* 1976. godine (Kravar 1980: 54).

oslanja na Kravarovu knjigu, modificirajući autorove uvide o pojačanoj stilskoj obilježenosti nenarativnih dijelova većih narativnih cjelina, a "to su prvenstveno opisi mjesta, vremena, likova, njihovih karakternih i fizičkih osobina, zatim opisi bitaka s katalozima vojske, ili pak refleksivne partije epa" (Fališevac 1994: 40–41, isto u Fališevac 1997: 128). Dalje autorica pronalazi te rijetke primjere zaoštrenog stila u opisno i refleksivno perspektuiranim dijelovima *Osmana*, *Svetog Ivana biskupa trogirskog i kralja Kolomana*, *Dubrovnika ponovljenog i Povijesti vandejske*. U još jednoj raspravi slične tematike D. Fališevac će se potvrditi kao produktivna čitačica Kravarove knjige o baroknom opisu, pozivajući se na nju opet pri postavci o figuralnosti nenarativnih mjesta u epu te kod isticanja jednog stereotipnog opisa zore (Fališevac 1995: 406, 412, isto u Fališevac 1997: 59, 63).

Status produktivne čitačice knjige o baroknom opisu u nultim će godinama pripasti Saši Potočnjak, koja će Kravarove uvide i istraživački instrumentarij primijeniti u analizi Barakovićeve *Vile Slovinke* i ljubavne lirike Petra Kanavelića, dakle na tekstove koji nisu ušli u Kravarov uži istraživački korpus. U analizi *Vile Slovinke* autorica se koristi Kravarovim terminima *introduktivni opis* i *opis s tematskom jezgrom u funkciji subjekta (agensa)* (Potočnjak 2013: 46, 51). Ne zaboravlja istaknuti ni da je Vilin izvještaj o trogodišnjoj osmanskoj opsadi Zadra tipična tema baroknog opisa (*ibid.*: 47) te tumači Vilinu prozopografiju u kontrapunktu s Kravarovim uvidom o vrijednosnoj ambivalentnosti opisa ženske ljepote u pisaca XVII. stoljeća – Barakovićeva je Vila naime istodobno i *agens* takva opisa i "zagovornica nekih viših (duhovnih) i trajnih (tradicijom ovjerenih) vrijednosti" (*ibid.*: 52). I u analizi *stile acuto* u dijelu Kanavelićeve ljubavne lirike, koju u stilskom smislu označava kao *arkadski barok*, autorica primjenjuje Kravarov analitički instrumentarij za barokni opis pa spominje "introduktivni [...] antitetički vezani opis" (Potočnjak 2015: 21–22), odnosno pjesničke slike (sic!) povezane s kontekstom metonimički ili sinegdohički (*ibid.*: 23).

\*\*\*

Nastala u zreлом razdoblju domaćeg književnoznanstvenog strukturalizma i kao njegov u metodološkom smislu uzoran primjer, Kravarova knjiga o baroknom opisu naišla je, čini se, na umjeren recepcijski i istraživački odjek, potonji uglavnom vezan uz citiranje knjige potaknuto sličnim istraživačkim predmetom (epika, deskriptivni diskurz, baroknost). U dosadašnjim istraživanjima nisam uspio prepoznati književnoznanstveni rad koji bi se u snažnijoj mjeri inspirirao metodologijom Kravarova *Baroknog opisa*.

Buduću *fortunu* Kravarove knjige iz 1980. nije, naravno, moguće predvidjeti, ali jest moguće odrediti okolnosti u kojima bi utjecaj bio moguć. Najprije, kao i do sada, dobri običaji književnoznanstvene prakse tražit će njezino citiranje uvijek kad je riječ o istraživanju istog ili sličnog korpusa: opisa u dužim tekstovima hrvatske književnosti XVII. i XVIII. stoljeća. Eventualni nešto dublji utjecaj, koji prelazi granice književnoznanstvene pedanterije, ovisit će ponajprije o statusu tekstualističkih pristupa u književnoj povijesti i njihovoj primjeni na korpus hrvatske književnosti. Reaktualizaciju knjige mogao bi, naravno, potaknuti i pojačan interes za književni deskriptivni diskurz, za koji se smije pretpostaviti da desetljećima stoji u sjeni razvoja i preobrazbi naratologije.<sup>16</sup> Bilo kako bilo, knjiga Zorana Kravara *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu* (1980) ostat će svjedočanstvom domaćeg kreativnog teorijsko-književnopovijesnog strukturalizma i ogledni primjer usustavljene analize književnog teksta.

#### LITERATURA

80

- Benčić, Živa. 1988. "Barok i klasicizam u *Razmišljenjima o Božiem veličestvu* M. V. Lomonosova". U: *Književni barok: (proučavanje baroka na Filozofskom fakultetu u Zagrebu)*. Ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 225–245.
- Bogišić, Rafo. 1970. "Pojava pejzaža u hrvatskoj renesansnoj poeziji". U: *Umjetnost riječi* XIV, 1–2: 31–39.
- Fališevac, Dunja. 1984. "Zoran Kravar: Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu, Liber, Zagreb 1980, 219 str.". U: *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 26: 180–187.
- Fališevac, Dunja. 1988. "Barokni postupci u kompoziciji Gundulićeva *Osmana*". U: *Književni barok: (proučavanje baroka na Filozofskom fakultetu u Zagrebu)*. Ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 247–291.
- Fališevac, Dunja. 1991. "Hrvatska epika u doba baroka". U: *Hrvatski književni barok*. Ur. Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 155–198.
- Fališevac, Dunja. 1994. "Stil hrvatske barokne epike". U: *Dani Hvarškoga kazališta: Grada i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu* XX: 39–49.

<sup>16</sup> Treba zabilježiti, barem na samom kraju ove studije, da je godinu dana nakon objavljivanja Kravarove knjige o baroknom opisu izašao tematski broj časopisa *Yale French Studies* (br. 61, 1981) u kojem je pod zajedničkim naslovom "Towards a Theory of Description" objavljeno 13 rasprava. Među autorima su francusko-američki književni teoretičar Michael Riffaterre i američki fenomenolog Edward S. Casey.



- Fališevac, Dunja. 1995. “Figura u epu (na primjeru Marulićeve *Judite*)”. U: *Tropi i figure*. Ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 399–426.
- Fališevac, Dunja. 1997. *Kaliopin vrt: studije o hrvatskoj epici*. Split: Književni krug.
- Jembrih, Alojz. 1991. “Barokni elementi u Mekinićevim pjesmaricama (1609. i 1611.)”. U: *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin* 4–5: 165–176.
- Kolumbić, Nikica. 1991. “Neke osobitosti žanrova hrvatskoga književnog baroka”. U: *Hrvatski književni barok*. Ur. Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 39–51.
- Kravar, Zoran. 1975a. “Ljubo Wiesner: ‘Blago večer’ – interpretacija”, *Croatica* 6: 201–237.
- Kravar, Zoran. 1975b. *Studije o hrvatskom književnom baroku*, Zagreb: Nakladni zavod MH.
- Kravar, Zoran. 1977. *Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu* (doktorska disertacija). Zagreb. (NSK, Sign. DCD ZG-666604/11)
- Kravar, Zoran. 1980. *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Kravar, Zoran. 1988. “Književnost 17. stoljeća i pojam ‘barok’”. U: *Književni barok: (proučavanje baroka na Filozofskom fakultetu u Zagrebu)*. Ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 7–48.
- Kravar, Zoran. 1991. *Das Barock in der kroatischen Literatur*. Köln: Böhlau.
- Kravar, Zoran. 1993. *Nakon godine MDC: studije o književnom baroku i dodirnim temama*. Dubrovnik: Matica hrvatska.
- Novaković, Anđelko. 1980. “Baroque Narrative (The function and structure of narrative in Croatian Baroque poetry) Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1980”. U: *Most = Bridge*, N. s., 4: 107.
- Pavličić, Pavao. 1983. “Analiza pjesničkog opisa. (Zoran Kravar, *Barokni opis*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1980)”. U: *Domesti* XVI, 1–2–3: 177–178.
- Pavličić, Pavao. 1988. “*Manirizam i barok: jedno ili dvoje?*”. U: *Književni barok: (proučavanje baroka na Filozofskom fakultetu u Zagrebu)*. Ur. Živa Benčić i Dunja Fališevac. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: 49–72.
- Pavličić, Pavao. (ur.) 2015. *Zoran Kravar: 1948.-2013*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za književnost.
- Potočnjak, Saša. 2013. “Vila u ‘Vili Slovinki’ Jurja Barakovića”. U: *Zadarska smotra: časopis za kulturu, znanost i umjetnost* LXII, 3: 39–57.
- Potočnjak, Saša. 2015. “Korčulanski ljubavni cjelovi: barok u ljubavnoj poeziji Petra Kanavelića”. U: *Kanavelić: časopis za književnost, umjetnost i znanost* 1: 11–29.
- Stamać, Ante. 1981. “Zoran Kravar, *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu*. ‘Liber’, Biblioteka L, Zagreb, 1980, str. 223”. *Umjetnost riječi* XXV, 1: 59–61.



## Abstract

### FROM THE BAROQUE *POETIC IMAGE* TO BAROQUE *DESCRIPTION*: ZORAN KRAVAR'S DISSERTATION AND ITS PUBLISHED VERSION

The Croatian comparatist and literary historian Zoran Kravar (1948–2013) defended his dissertation entitled *Struktura pjesničke slike u hrvatskom baroknom pjesništvu* (*The Structure of Poetic Image in Croatian Baroque Poetry*) in 1977. He later revised it into a book, published in 1980 under the title *Funkcija i struktura opisa u hrvatskom baroknom pjesništvu* (*Function and Structure of Description in Croatian Baroque Poetry*). This article analyses the terminological and compositional differences between the two versions, the most significant of which is the replacement of the core concept of the “poetic image” with that of “description”, a term more appropriate for the analysis of early modern literature. The article also outlines Kravar’s model for analysing literary description and examines both the initial reception of the book and its influence on Croatian literary history over the subsequent three decades. Kravar’s work remains a paradigmatic example of Croatian literary structuralism and a model of the creative application of a poetological approach to literary texts.

**Keywords:** Zoran Kravar, baroque description, poetic image, structuralism, poetological approach